

‘Thuis zijn’: poëzie viering (Openbaring 21: 1-4) 20 oktober 2024

Gemeente van Jezus Messias

‘Thuis zijn’. Wat betekent dit eigenlijk? In zijn meesterlijke gedicht: ‘Achterlangs’ geeft Willem Wilmink een eerste poëtische duiding van ‘Thuis zijn’. Het is een plek waar geborgenheid heerst; veiligheid. Daar je tot rust komt. Een woning wordt tot een thuis wanneer je er kunt schuilen voor de boze buitenwereld.

Je hoefde daar geen druppel alcohol te drinken,
want grenadine zou smaken als cognac.
Je zag het haardvuur achter micaruitjes blinken,
er kwam een merel zitten zingen op het dak.
En die paar mensen die je nooit hebt kunnen missen,
kwamen daar binnen met een lach op hun gezicht.

En o wat fijn, het boek van ‘alle droevenissen’ mag je sluiten. Thuis is een plaats waar je jezelf kunt zijn. Waar je je aanvaard voelt met je plussen en minnen. Een plek waar je je geliefd voelt. Waar mensen bijbels gezegd, jouw naam noemen en je geen nummer bent. Woonspiritualiteit is een vorm waarin mensen elkaar ‘veraanwezigen’. Elkaar ‘aanwezigheid’ gunnen. Ook als de ander nu eens even niet perfect is, maar uit zijn of haar rol schiet. In een thuis wordt de aanwezigheid van de ander ook verdragen. Kun je op je werk nog wel eens onverdraagzaam zijn, thuis gaat het er juist om de ander ‘aanwezigheid’ te schenken. Elkaar het licht in de ogen te gunnen.

Prachtig zo’n thuis. Het gedicht van Wilmink eindigt helaas een beetje in mineur: ‘Maar ach, de trein is doorgedaan en kilometers daarvandaan.’ Zo’n werkelijk thuis is in de werkelijke wereld niet voor altijd aanwezig. ‘Thuis zijn’ duidt op een oerverlangen. In je leven ben je zo nu en dan werkelijke thuis, maar nooit voor altijd. Het leven gaat verder. Je bestaan is nooit een ‘status quo’. Ons leven is als een stromende rivier, ‘Pantha Rei’ zeiden de Grieken. Het stroomt continu.

Ieder huis heeft ook zo zijn eigen ziel. Verhalen van bewoners gaan tussen de muren zitten. Geboorte, dood, blijdschap en verdriet vullen de verschillende ruimtes. Wie zijn oor te luister legt; hoort gecondenseerd gelach, gevloek en geschreeuw. Soms een wanhopig uitgesproken gebed.

Dat een huis een ziel heeft, wordt nog een prachtig onderstreept door het gedicht van Rutger Kopland. 'Er was in ons huis een wereld van verlangen, geluk, pijn en verdriet gegroeid.' De verhalen van de dochters hadden zich vastgezet in de wanden van hun kamers. Overal komt de dichter in het huis zijn dochters tegen die, eenmaal volwassen, het huis hebben verlaten. Alleen het uitzicht uit hun ramen is hetzelfde gebleven. En ook dat is niet helemaal waar, want de kijker is veranderd. Vol weemoed loopt de dichter door het huis, waar zijn dochters langzaam maar zeker volwassen werden. Van kind tot vriend, van vroeger tot nu. Het uitzicht verandert met de seizoenen van het leven. Uiteindelijk wordt het uitzicht tot inzicht in het leven van de dichter. Je gaat het bestaan proeven, begrijpen. Het wordt gaandeweg inzichtelijker.

De Spaanse mystica Teresa van Avila schreef in 1577 een prachtig gedicht over de Eeuwige die in ons woont. Ze schrijft dat de Eeuwige in de mens een herberg vindt. De mens is het huis van God. 'Mij zul je zoeken in jou'. Zo is de Eeuwige in mijn ziel en is mijn ziel in God. Zo zijn we nooit eenzaam en zijn we altijd thuis. Niet een letterlijke plek is voor haar een thuis, maar je eigen zijn dat zich openstelt voor de liefde van de Eeuwige.

Spreeken over 'thuis zijn', zonder aandacht te hebben voor al die miljoenen op de wereld die geen letterlijk huis hebben, is onmogelijk in de gemeente van de Messias. Wie Christus na wil volgen op de weg van gerechtigheid, zal ook de opdracht om de vluchteling een thuis te geven, serieus willen nemen. Een gemeente van Christus die in haar huis de Eeuwige looft zal ook de voorbijganger die aanklopt voor een maal, een moment van aandacht en misschien wel een slaapplek geven.

Want laten we wel wezen. Veel mensen hebben helaas geen thuis. De oneindige stroom vluchtelingen. Wanhopig op zoek naar werk, naar veiligheid, naar toekomst. Of dichter bij huis. In hoeveel huizen heerst werkelijk liefde? Kinderen groeien op in huizen en op plekken waar agressie en geweld is. Lichamelijk of geestelijk. Kinderen worden verwaarloosd of misbruikt, kinderen kunnen het gevoel krijgen tekort te schieten, niet te voldoen, niet goed genoeg te zijn. Relatie slopen stuk omdat er geen liefde meer voorhanden is. In plaats van de ander te veraanwezigen wordt deze gekleineerd.

Als mensen onderweg hebben we geen vaste woonplaats. Thuis ben je waar je hart is. Als we op reis zijn, als we in een ziekenhuis liggen, als we in een verzorgingshuis een thuis moeten zoeken, de Eeuwige is er.

Op de voorkant van de liturgie is het schilderij 'Het gele huis' van Vincent van Gogh afgebeeld. Helaas in zwart wit. De kleur geel spat er in kleur af. Van Gogh kwam in Arles in het voorjaar van 1888 met de trein aan en ontdekte dat dit gele huisje te huur was.

Vincent was vervuld van visioenen over het creëren van een 'Studio van het Zuiden', waarbij hij andere kunstenaars uitnodigde om zich bij hem aan te sluiten. Ze zouden gaan leven als monniken, waar ze zouden leven als monniken en nieuwe kunst gaan ontwikkelen. Het was in dit huis, dan van Gogh zich voor een aantal maanden werkelijk thuis wist.

Dat er in dit huis van God, waarin wij samenkomen om God te loven, te bidden en stil te zijn, een 'wereld van verlangen' mag groeien. Een plek waar 'alle dingen plotseling weer goed' zijn. Want God zelf woont er tussen de mensen.

Moge het zo zijn

Jeroen Jeroense
16 oktober 2024

Achterlangs

De meeste treinen rijden achterlangs het leven.
Je ziet een schuurtje met een fiets ertegenaan.
Een kleine jongen is nog op, hij mag nog even.
Je ziet een keukendeur een eindje openstaan.
Als je maar niet door deze trein werd voortgedreven,
zou je daar zonder meer naar binnen kunnen gaan.

Zodra de schemer was gedaald,
was je niet langer meer verdwaald.

En je ontmoette daar niet eens verbaasde blikken.
Je zou toch komen? Iedereen had het vermoed.

Ze zouden even haast onmerkbaar naar je knikken,
want wie verwacht is wordt maar nauwelijks begroet.
Je zou je zomaar aan hun tafel kunnen schikken
en alle dingen waren plotseling weer goed.

Zodra de schemer was gedaald,
was je niet langer meer verdwaald.

Je hoefde daar geen druppel alcohol te drinken,
want grenadine zou smaken als cognac.
Je zag het haardvuur achter micaruitjes blinken,
er kwam een merel zitten zingen op het dak.
En die paar mensen die je nooit hebt kunnen missen,
kwamen daar binnen met een lach op hun gezicht.
Je zou je voortaan nooit meer in de weg vergissen,
je deed het boek van alle droevenissen dicht.

Maar ach, de trein is doorgegaan
en kilometers daarvandaan.

Willem Wilmink (uit: Dicht langs de huizen, 1982)

Vertrek van dochters

Ze moesten inderdaad gaan. Ik had het gezien
aan hun gezichten die langzaam veranderden
van die van kinderen in die van vrienden,
van die van vroeger in die van nu.

En gevoeld en geroken als ze me kusten,
een huid en een haar die niet meer voor mij
waren bedoeld, niet zoals vroeger,
toen we de tijd nog hadden.

Er was in ons huis een wereld van verlangen,
geluk, pijn en verdriet gegroeid, in hun
kamers waarin ze verzamelden wat ze mee
zouden nemen, hun herinneringen.

Nu ze weg zijn kijk ik uit hun ramen en zie
precies datzelfde uitzicht, precies die
zelfde wereld van twintig jaar her,
toen ik hier kwam wonen.

Rutger Kopland (uit: Dit uitzicht, 1982)

'Het gele huis', Vincent van Gogh (Arles, 1888)